

U bent ze vast wel eens tegengekomen, veteranen. Bij hen komt bij ons al vlug het beeld naar boven van een man in een blauwe blazer en een grijze broek, met een baret op. Vaak een oudere veteraan, op weg naar een bijeenkomst met collega-veteranen.

Pastorale zorg aan veteranen

Mia van 't Riet

Mw. ds. J.W. van 't Riet is, uitgezonden door de kerk van Blokzijl, sinds 1990 krijgsmachtpredikant en werkzaam geweest bij verschillende onderdelen binnen defensie. Sinds 3 jaar is zij nu in de regio Midden/West betrokken bij de zorg voor veteranen

Een veteraan is een militair met uitzendervaring. Daarom moeten we dat beeld van die oudere veteraan in z'n blauwe blazer uitbreiden, want juist nu zijn er in Nederland veel jonge veteranen van midden twintig. Jonge mensen die uitgezonden zijn geweest naar Irak en Afghanistan. Terwijl onze Indië-veteraan de specifieke demobilisatiespeld van hun missie draagt: de helm, het kruisje en de lauwertak, zijn de 'nieuwe' veteranen te herkennen aan hun Veteranenspeld.

Welke zorg is er? Vanuit de krijgsmacht is er speciale zorg ontwikkeld voor veteranen. Zo is er al tien jaar het Veteranen Instituut te Doorn. Daar is ook een Geestelijk Verzorger van de krijgsmacht aan verbonden. Deze vormt samen met drie Geestelijk Verzorger van de Krijgsmacht de Stuurgroep van

Geestelijk Verzorger voor veteranen. Deze drie Geestelijk Verzorger hebben ieder een regio waar ze verantwoordelijk voor zijn. Zij volgen de indeling in regio's zoals het LZV, de Landelijke Zorg voor Veteranen deze hanteert. De Geestelijke Verzorging werkt dan ook nauw samen met het LZV.

De stuurgroep van Geestelijk Verzorger heeft een netwerk van oud Geestelijk Verzorger die werkzaam zijn geweest bij de Krijgsmacht. Samen hebben ze de zorg voor veteranen in Nederland.

Binnen elke regio vindt er maandelijks het zogenaamde casuïstiek overleg plaats waaraan maatschappelijk werkers, een psycholoog en de Geestelijk Verzorger deelnemen. Ook is er overleg met de tweedelijns zorg. Daarbij valt onder andere te denken aan de psychiatrische zorg vanuit het Sinai centrum, het Centrum '45 en de militair psychiatrische hulp.

Situaties van leven en dood

Een veteraan kan 24 uur per dag het meldpunt bellen van het Veteraneninstituut. Dit is het CAP, het centraal aanmeldingspunt waar de veteraan met elke vraag die hij heeft terecht kan.

Waarom deze specifieke zorg?

Een militair die op missie gaat doet zijn werk onder zeer extreme omstandigheden in een oorlogssituatie. Dit heeft een behoorlijke impact op een mens. Zo heeft een militair heel direct te maken met situaties van leven en dood. Raket- en granaatinslagen, kapotgeschoten huizen zijn beelden waar een militair mee te maken kan krijgen. U kent deze beelden van de televisie, maar het is heel anders als dit je dagelijkse werkelijkheid is geworden. Dan zijn het zeer ingrijpende beelden die een aanslag doen op de mentale weerbaarheid van de militair.

Gelukkig wordt tegenwoordig grote zorg besteed aan de militair die op uitzending gaat. Ook wordt er goede zorg verleend tijdens een missie en ook bij terugkeer probeert men deze zorg te waarborgen. Goede zorg is van groot belang voor de verwerking van een uitzendperiode. Zo is er tegenwoordig een verplicht ontspanningsprogramma dat aan militairen geboden wordt voordat zij naar huis terugkeren. De huidige veteraan is beter voorgelicht over de verwerking van opgedane ervaringen in het uitzendgebied. Dit in de hoop dat als je als veteraan last krijgt van je uitzending je snel aan de bel zal trekken om geholpen te worden.

In contact met veteranen

De veteranen die wij als stuurgroep onze aandacht schenken zijn zij die al de dienst verlaten hebben. Diegenen die een nieuw bestaan opbouwen of hebben opgebouwd buiten defensie. Zij die weer burger zijn in de burgermaatschappij.

Wij ontmoeten ze bij reünies, bij herdenkingen en op veteranendagen. We komen ze tegen in veteranencafé's en -inloophuizen, veelal speciaal voor en door veteranen gerund. We komen via het CAP met ze in aanraking of via het *casuïstiek overleg*. Gelukkig ondervinden lang niet alle veteranen problemen door hun uitzending en zijn ook niet alle ontmoetingen van dien aard dat er altijd een hulpvraag aan ons gesteld wordt. Erkenning en waardering voor wat zij hebben meegemaakt is heel belangrijk in de ontmoeting met veteranen. Een luisterend oor is belangrijk. Eens gewoon je verhaal kunnen vertellen zonder dat er allerlei vragen gesteld worden.

Zo ontmoette ik een Libanon-veteraan die met veel problemen kampte naar aanleiding van zijn uitzending en die ook nog eens met zijn godsbeeld in de knoop zat. Voor zijn groep was niet veel aandacht, toen hij terugkwam van zijn uitzending Je

pakte je leven van voorheen weer op. Maar er was veel gebeurd in Libanon en nadat hij daarna in dromen meer en meer beelden uit die periode voorbij zag flitsen, heeft hij hulp gezocht. Daarbij is het heel belangrijk dat hij zijn verhaal kwijt kan en dat die hulp geboden wordt die hij nodig heeft. Als Geestelijk Verzorger blijf je met deze mens oplopen en luister je naar zijn levensverhaal. Je schenkt aandacht aan het verhaal achter dit verhaal.

Een andere veteraan waarmee ik in contact kwam was een jonge Afghanistan-veteraan. Na zijn missie, de dienst uit. Weer aan het werk. Maar steeds vaker kreeg hij momenten dat hij terug was in die zandbak. Hij zag zijn gewonde collega's om zich heen liggen na een granaatinslag. De mensen om hem heen wezen hem erop dat hij hulp moest zoeken en zo kwam hij dan bij de dominee voor de veteranen terecht.

Goede mensen om je heen

Wat heel belangrijk is voor veteranen is dat ze een goede thuisbasis hebben; dat er mensen om hen heen staan die zien hoe het met hen gaat.

Een veteraan zelf erkent niet zo vlug dat hij soms nog niet goed thuis gekomen is na een uitzending. De problemen die hij kan ondervinden onderkent hij niet altijd. Welke signalen geven aan dat een gesprek hierover goed op zijn plaats zou zijn? Bijvoorbeeld slapeloosheid, nachtmerries, een slecht concentratievermogen, snel geïrriteerd zijn, een zogenaamd kort lontje. Een gevoel van machteloosheid, je had zoveel willen doen, maar je moest je aan het mandaat houden.

Wanneer een veteraan in de problemen komt dan gaat er vaak heel veel mis. En juist dan is het zeer waardevol dat er mensen om deze mens heen staan die hem steunen en blijven waarderen; en die het uithouden bij deze mens, die het even niet meer ziet zitten.

Gelukkig hebben de meeste veteranen geen blijvende problemen van hun uitzending. Dat er aan hen aandacht wordt geschonken vinden zij natuurlijk fijn. Geweldige levensverhalen worden je dan ook toevertrouwd waar je stil van wordt. Altijd weer realiseer ik me dan weer dat iedere uitzendervaring een heel bijzondere plaats in iemands leven heeft gekregen. De beelden die de veteraan op zijn netvlies heeft staan zijn zo intens dat ze ons dat soms niet kunnen uitleggen. Onderling hebben ze aan één woord of één oogopslag genoeg. De geur van oorlog en geweld heeft een onlosmakelijke band gesmeed tussen uitgezonden militairen.

Luisteren
zonder
vragen of
commentaar

‘Was het daar geen vakantie?’

Wat is nu belangrijk in het gesprek? Zoals ik al heb aangegeven is het in de ontmoeting met een veteraan belangrijk dat ze hun verhaal kunnen vertellen, zonder dat wij daar ons eigen verhaal tegen aan leggen; of vragen gaan stellen over of ze veel hebben geschoten en dergelijke. Erken de werkelijkheid van wat zij beleefd en meegemaakt hebben. Bekritiseer niet meteen wat hij je te vertellen heeft. Leg niet het verhaal van de krant er tegenaan of de politieke situatie tijdens deze missie.

Erkenning en waardering zijn twee kernwoorden die heel belangrijk zijn voor een veteraan.

U weet vast we hoeveel pijn onze Indië-veteranen hebben geleden bij terugkeer in Nederland. Hoeveel onbegrip er getoond werd voor hun missie. Terwijl deze jongens als dienstplichtige soldaten vlak na de Tweede Wereld Oorlog werden weggezonden naar Nederlands-Indië. En denk eens aan het onbegrip wat ook de Libanon-veteraan kreeg bij thuiskomst: ‘Was het daar geen vakantie?’

Kortom een luisterend oor is heel belangrijk. Dat iemand zijn verhaal kwijt kan.

In de gemeente Iedere kerkelijke gemeente heeft wel één of meerdere veteranen in zijn bestand. Belangrijk is om hier in het pastoraat aandacht aan te schenken. Niet alleen als ze veteraan zijn. Ook is het van belang om zorg en aandacht aan militairen en hun thuisfront te geven wanneer ze op uitzending gaan en zijn. Van belang is dat er zowel aandacht is voor de

mensen die thuis zijn als ook voor de militair die uitgezonden is. Er gewoon zijn voor hen is van belang. Een luisterend oor, een kaartje, kortom wat aandacht schenken is al goed. Het wel noemen is heel belangrijk.

Eens een wijkavond of een gemeente avond aan de uitgezonden militair en zijn thuisfront besteden kan beslist geen kwaad. Zo kun je de nog actief dienende militairen in je gemeente erbij betrekken en ook de veteranen die er zeker in je gemeente zijn. Zo wordt de gemeente een ervaring rijker van wat er leeft bij deze mensen.

Mijn intentie Ik vind het van groot belang dat er binnen de kerk meer aandacht komt voor de militair met zijn of haar uitzendervaring. Zo kan er in de zorg voor deze medemens gestreefd worden naar een goede samenwerking tussen gemeente en speciale Geestelijk Verzorgers voor militairen. Hebt u weinig punten van herkenning bij zijn of haar verhaal, dan kunt u ons te allen tijde benaderen. Eveneens kunt u in uw pastorale zorg aan hen verwijzen naar Geestelijk Verzorgers die weten wat het is om zelf uitgezonden geweest te zijn. Zo kunnen wij elkaar aanvullen in onze zorg voor de veteraan. Dit komt de zorg voor hen ten goede en tegelijkertijd zijn er zo weer meer mensen die in uw gemeente een thuis kunnen vinden. ■